

Бібліомобіль, нові послуги і пункти незламності: чим живуть сьогодні бібліотеки Києва

30 вересня 2026, 17:54

Марія Катаєва

698

Директорка бібліотеки Ольга Романюк. Колаж: Вечірній Київ

Які проєкти реалізують столичні бібліотеки, як працюють під час тривоги та про що мріють, а також як часто кияни відвідують книгозбірні та що, крім видань, їм пропонують заклади, «Вечірній Київ» розпитав у директорки Публічної бібліотеки імені Лесі Українки Ольги Романюк. Всеукраїнський день бібліотек, який відзначається 30 вересня, вже вп'яте відбувається у час повномасштабного вторгнення. Сьогодні бібліотеки, як і всі заклади Києва, працюють попри тривоги та обстріли. Вони не лише пропонують читачам різноманітну літературу, а й проводять культурні, мистецькі та просвітницькі заходи, втілюють нові проєкти, оперативно відгукуючись на виклики сьогодення. Про роботу бібліотек під час війни, книжкові фонди, заходи, матеріально-технічний стан та підготовку до ймовірних блекаутів розповіла директорка Публічної бібліотеки імені Лесі Українки міста Києва Ольга Романюк.

В бібліотеці. Фото: Публічна бібліотека імені Лесі Українки

— З чим зустрічають професійне свято столичні бібліотеки? Чим запам'ятовся цей рік?

— На п'ятий рік повномасштабного вторгнення, коли безпекові виклики та загрози для столиці лише загострюються, київські бібліотеки зустрічають своє професійне свято в режимі максимальної мобілізації та згуртованості. Щоденні ризики не зупиняють роботу: бібліотеки працюють як точки опори громади, де люди знаходять підтримку, зв'язок та необхідні знання. Ми доводимо, що українську культуру та свободу неможливо залякати чи виключити з життя міста.

За статистикою, лише за перше півріччя 2026 року показник фізичних візитів київських публічних бібліотек склав 442 924, а загальна кількість візитів (з урахуванням цифрових послуг) перевищила 2 мільйони. За цей час видано понад 6 мільйонів примірників документів.

Але справа не лише у сухих цифрах, а й в тому, наскільки кардинально розширився спектр бібліотечних послуг. Публічна бібліотека імені Лесі Українки запустила мобільну бібліотеку «Читай». Центральна районна бібліотека імені Григорія Сковороди стала учасницею міжнародного проєкту Make-a-thek і нещодавно відкрила мейкерський простір. У бібліотеках діють хаби цифрової освіти, мовні та читацькі клуби, психологічні групи, творчі майстерні.

Мейкерський простір у бібліотеці імені Сковороди. Фото: Публічна бібліотека імені Лесі Українки

За підсумками першого півріччя 2026 року київські книгозбірні організували 9093 літературних, культурних, мистецьких та просвітницьких заходів, які відвідали понад 162 тисячі киян. Це означає, що щодня бібліотеки столиці пропонують людям у середньому 50 різнопланових подій. При цьому понад половина з них присвячена особистісному розвитку, ментальному здоров'ю та психоемоційному відновленню.

12 публічних бібліотек Києва вже увійшли до пілотного проєкту Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», працюючи як доступні простори психологічної підтримки та самопомоги. Заходи з підтримання психоемоційного стану сьогодні практикує переважна більшість наших закладів.

Бібліомобіль «Читай». Фото: Публічна бібліотека імені Лесі Українки

— Цього року Публічній бібліотеці імені Лесі Українки вдалося здійснити омріяний проєкт та запустити бібліомобіль. Поділіться, звідки брали досвід і як він працює?

— Публічна бібліотека імені Лесі Українки давно сформувала мережу нестационарного обслуговування: на договірних засадах ми забезпечуємо книгами близько 50 пунктів у санаторіях, лікарнях та освітніх закладах, де немає власної бібліотеки. Раніше книги доводилося возити в торбах чи навіть в авоськах на коліщатках. Сьогодні додався ще один важливий напрям — доставка літератури до реабілітаційних центрів для захисників. Тому бібліомобіль «Читай» став відповіддю на цілком практичне завдання: як привезти бібліотеку туди, де її немає або куди людині складно дістатися самостійно.

Ми детально вивчали досвід європейських країн — Фінляндії, Чехії, Литви, Хорватії. Проте найближчим до наших потреб виявився досвід Польщі, зокрема бібліотеки міста Гостинь. Саме там ми познайомилися з колегами та фахівцем, які працювали над створенням бібліомобіля, переобладнали автомобіль Івесо на сучасну бібліотеку на колесах.

Це повністю благодійний проєкт. Завдяки допомозі волонтерки із Праги Олександри Вахрушевої нам вдалося залучити понад 2,5 млн гривень

благодійної підтримки, щоб бібліомобіль став надбанням київської громади. Шлях був непростим і потребував колосальної праці, але ми це зробили: у квітні 2026 року авто було передано з Польщі та зареєстровано в Україні, а вже у червні відбувся перший офіційний виїзд.

Це не просто машина з книжками. Бібліомобіль має автономне живлення, стабільний інтернет та обігрів. Тобто він може працювати як повноцінний простір підтримки навіть під час блекаутів. Ми використовуємо його для виїздів до реабілітаційних центрів, шкіл, парків та на міські події, туди, де людям потрібні книжки й підтримка (до слова, бібліомобіль "Читай» має [власну сторінку у Facebook](#)).

Абонемент бібліотеки. Фото: Публічна бібліотека імені Лесі Українки

— Бібліотеки — це передусім книжки. Чи збільшилася кількість читачів через їх подорожчання? Що сьогодні читають найбільше?

— Я б обережно ставила знак рівності між подорожчанням книжок у крамницях і зростанням бібліотечної відвідуваності. Немає прямих підстав стверджувати, що саме ціна стала головною причиною. Але наведені цифри (майже 443 тисячі відвідувань за пів року) свідчать про головне: потреба суспільства у бібліотеці залишається надзвичайно високою.

Сьогодні фонд публічних бібліотек Києва становить понад 3 мільйони примірників. Останніми роками триває його кількісне зменшення, але якісна

трансформація очевидна: фонди активно звільняються від застарілого книжкового баласту радянського періоду.

Попри виклики війни, нові видання надходять від Українського інституту книги, кошти виділяються з міського бюджету, а також бібліотеки поповнюються дарунками: частка дарованих книжок сягає до 70% від усіх надходжень. Це промовистий факт: громада свідомо допомагає оновлювати бібліотечні фонди.

Щодо конкретних «бестселерів», за якими шикуються черги, недоречно називати окремі прізвища без зведеної аналітики по всій мережі. Проте чітко простежується стабільний запит на сучасну українську літературу, психологічні та терапевтичні твори, книги з особистісного розвитку, а також якісну літературу для дітей та підлітків.

Для військових, їхніх родин та внутрішньо переміщених осіб особливого значення набула бібліотерапія — індивідуальний добір книжок, що допомагають долати стрес і відновлювати душевні сили.

— **Бібліотеки є також просторами для зустрічей і навчання. Які події сьогодні відбуваються?**

— Поруч із традиційними літературними зустрічами, презентаціями, поетичними читаннями та краєзнавчими лекціями активно розвиваються нові формати: психологічна підтримка (як «Жіночі кола» у відділі краєзнавчої літератури та бібліографії нашої бібліотеки), арттерапія, сесії з медіаграмотності, цифрова освіта, мовні клуби, творчі студії, профорієнтаційні проєкти, шахові й настільні клуби, ветеранські програми. Загалом у київських бібліотеках на постійній основі діє понад 270 гуртків, клубів та творчих об'єднань. Сьогодні тут можна не лише читати, а й опановувати програмування, майструвати, шити, створювати власні вироби та працювати з новітніми цифровими технологіями. Водночас ключовим залишається людський вимір: бібліотеки надають адресну підтримку ветеранам, військовослужбовцям та їхнім родинам, людям з інвалідністю та тимчасово переміщеним особам.

— **А як щодо матеріально-технічного стану? Скільки бібліотек постраждало від обстрілів?**

— Це та частина реальності, про яку найменше хочеться говорити напередодні свята, але мовчати про неї неможливо.

У першому півріччі 2026 року від ракетних атак постраждали приміщення 14 публічних бібліотек Києва. Руйнування різні: вибиті вікна, пошкоджені стіни, стелі, внутрішні перегородки та оздоблення. Окремі заклади потребують капітального відновлення.

Є й системні виклики: недостатній обсяг бюджетного комплектування, потреба в планових ремонтах, недосконала фізична доступність будівель, необхідність оновлення матеріально-технічної бази та нерівномірне цифрове оснащення.

Наприклад, наразі безперешкодний доступ до приміщень мають 91 бібліотека столиці, а пандусами чи ліфтами обладнано 47. Це означає, що питання безбар'єрності потребує нашої подальшої системної роботи.

Скільки книжок можна купити за місячну зарплату бібліотекаря?

Книжок за 1 зарплату (брутто)

зарплата / ціна нової книжки

Україна

8 647 грн · книжка ≈ 400 грн

21

Польща

5 870 zł · книжка ≈ 45 zł

130

Німеччина

≈ 4 050 € · книжка ≈ 15 €

270

США

≈ 5 360 \$ · книжка ≈ 20 \$

268

Канада

≈ 6 700 C\$ · книжка ≈ 25 C\$

268

Український бібліотекар купить у 13 разів менше книжок, ніж колега з Німеччини, США чи Канади

Зарплата бібліотекаря у % від середньої в країні

Україна

26%

Польща

64%

Німеччина

85%

США

130%

Канада

107%

Україна: оклади 5 691–7 356 грн, до мінімальної 8 647 грн доплачують; середня зарплата 32 783 грн

(червень 2026). Ціни книжок орієнтовні. Для США й Канади — медіана vs медіана / середня погодинна.

Джерела: Держстат, петиція бібліотекарів, ReadEat, GUS, wynagrodzenia.pl, Destatis, jobvector, BLS, Job Bank.

— Зарплата бібліотекаря залишається низькою. Нещодавно оприлюднили дані, в яких порівняли, скільки книжок можуть купити бібліотекарі в різних країнах за свою зарплату: в Україні — це 21 книжка, в той час як в Польщі — 130, а в Німеччині — 270. Тож яка кадрова ситуація нині в столичних бібліотеках? Як, на вашу думку, можна мотивувати та залучати молодих фахівців?

— Скажу максимально чесно: зацікавленість професією не може компенсувати низьку заробітну плату.

Молодій людині можна запропонувати сучасні простори, міжнародні проєкти, цифрові технології та свободу в реалізації власних ідей. Усе це в нас є. Працівники київських бібліотек постійно навчаються, проходять тренінги та опановують новітні інструменти. Проте фаховий розвиток має супроводжуватися гідною оплатою праці, зрозумілою перспективою кар'єрного зростання та можливістю впливати на життя закладу.

Молодь треба запрошувати не просто «працювати бібліотекарем», а створювати умови, де фахівець реалізує себе як проєктний менеджер, комунікатор, організатор освітніх програм, цифровий експерт чи куратор спільноти.

Мені вдалося зберегти молоду команду, і з власного досвіду можу стверджувати: бібліотека має бути сучасною та комфортною не лише для відвідувача, а й для людини, яка в ній працює.

Бібліотеки працюють попри всі виклики. Фото: Публічна бібліотека імені Лесі Українки

— Говорячи про наші реалії: як бібліотеки сьогодні працюють під час тривоги і чи готові до ймовірних блекаутів?

— Безпека сьогодні є такою ж невід'ємною частиною нашої роботи, як обслуговування читачів чи опрацювання фондів.

Під час повітряної тривоги ми діємо за чітко визначеними алгоритмами. Жоден захід не може бути важливішим за життя та здоров'я людей. Паралельно триває підготовка до перебоїв із електропостачанням. У публічних бібліотеках міста функціонують 39 пунктів незламності та 6 укриттів, забезпечених генераторами й зарядними станціями. У Публічній бібліотеці імені Лесі Українки з'явилося потужне енергетичне обладнання, а бібліомобіль «Читай» має автономне живлення, опалення та інтернет. Наша мета — не просто пережити відключення світла, а зробити так, щоб бібліотека залишалася для киян місцем, де можна зігрітися, зарядити пристрої, вийти на зв'язок, отримати допомогу та просто відчувати себе серед друзів.

До бібліотеки приходять читачі різного віку. Фото: Публічна бібліотека імені Лесі Українки

— **І нарешті: попри всі виклики, які плани та мрії має бібліотека?**

— Планів багато, але не хочеться перетворювати відповідь на формальний перелік. Головна мета дуже проста: бібліотека має бути доступною людині саме тоді, коли вона їй потрібна.

Потрібна книжка — ми маємо її знайти. Потрібен інтернет — допомогти вийти на зв'язок. Потрібні знання — навчити й надати перевірені ресурси.

Потрібне спілкування — створити безпечний простір. А якщо людина не може прийти до бібліотеки — бібліотека має знайти спосіб прийти до неї. Саме тому ми прагнемо, щоб на повну потужність запрацював бібліомобіль «Читай» (над цим ми зараз працюємо за підтримки ЮНЕСКО в Україні та Української бібліотечної асоціації), щоб розширювалися цифрові та мейкерські простори, щоб кожна бібліотека була безбар'єрною, а турбота про захисників та їхні родини лише посилювалася.

І, звісно, хочеться, щоб у київських бібліотек було більше ресурсів для оновлення фондів, ремонтів та закупівлі обладнання. Але найголовніше — можливість підтримувати й утримувати фахівців, які щодня творять цю бібліотеку. Адже сучасна бібліотека — це не лише полиці з книжками та комп'ютери. Це насамперед люди, які допомагають іншим залишатися допитливими, сильними, поінформованими та не самотніми. Саме з таким розумінням ми й зустрічаємо наше професійне свято.

До Всесвітнього дня бібліотек оголосили переможців загальноміського фотоконкурсу 2026 року «Київський бібліотекар: поза стереотипами». Метою конкурсу є подолання застарілих стереотипів про бібліотечну професію та представлення образу сучасного бібліотекаря у креативній, нестандартній, гумористичній формі.

На конкурс надійшло 35 світлин. Подані фотороботи журі оцінювало за оригінальністю ідеї, художнім рівнем, креативністю образу, реквізиту, стилю, а також дотепністю підпису до фото.
За підсумками конкурсу:

I місце — Данченко Лілія Володимирівна, Буток Ольга Анатоліївна (бібліотека «Світогляд», Печерського району) за фотороботу «Книжковий баланс» (221 бал);
II місце — Буток Ольга Анатоліївна, Мітіна Ілона Анатоліївна, Василенко Світлана Михайлівна (бібліотека «Світогляд», Печерського району) за фото «У гонитві за синім птахом» (208 балів);

III місце — Ліхторович Елеонора Геннадіївна (Універсальна публічна бібліотека № 11, Подільського району) за фото «Клює... Тільки на хороші книги» (204 бали).

Читайте також:

- Науковець, волонтер та співак: як [керівник Національної бібліотеки поєднує книги, допомогу ЗСУ та естраду](#). На думку Олега Сербіна, на сьогодні бібліотеки є не лише книгозбірнею, але й важливим простором морально-психологічної підтримки українців в умовах війни.

Марія КАТАЄВА, «Вечірній Київ»